

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 4.

1850

ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ 15.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒՅ

ԳԼՈՒԽ Ը.

Սէր հայրենեաց :

Եւ ամենայն զգացմունքներն որ զմարդիկ իրարու հետ կը կապեն ու զիւրեք առաքինութեան կը յորդորեն՝ ազնուական զգացմունքներ են : Հնական փիլիսոփան որ այնչափ իմաստակութիւններ կ'ընէ ամէն տեսակ ազնիւ մտածութեանց դէմ, մարդասիրութիւն կը ծախէ՝ որ հայրենեաց սէրը ոտքի տակ առնէ :

Ի՞նչ կ'ըսէ . — “ Իմ հայրենիքս բոլոր աշխարհս է . ան պզտիկ անկիւնը՝ ուր որ ես ծներ եմ՝ ինչ իրաւամբ ամէն տեղերէն վեր պիտի դնեմ, երբոր ուրիշ այնչափ տեղեր անկէջ լաւ են, և անոնց մէջ ալ կրնամ նոյնպէս կամ աւելի աղէկ ապրիլ . հայրենեաց սէրը ու-

րիշ բան չէ՝ բայց եթէ տեսակ մը ինքնահաւանութիւն՝ շատ մը մարդկանց հասարակ եղած՝ որպէս զի անով կարենան համարձակ ատել ուրիշ մարդիկը ,”

Եւ յայտնի ցած փիլիսոփայութենէ չխաբուիս, սիրելի : Հաճութեանը նշան աս է որ մարդկային բնութիւնը վար կը զարնէ, անոր առաքինութիւնները կ'ուրանայ, անոր ազնուութիւն տուող բաներն ալ խաբէութիւն, կամ անխելքութիւն և կամ չարութիւն կ'անուանէ : Եւ ծամեծ խօսքերով լաւ լաւ յօժարութիւններն ալ ընկերութեան բարւոյն խիստ օգտակար բաներն ալ գետնէ գետին զարնելը դիւրին՝ բայց անարգ արուեստ է :

Շնականութիւնը զմարդ ցեխի մէջ կը պահէ . ան ցեխէն զինքը հանելու աշխատողը ճշմարիտ փիլիսոփայութիւն է , և ասիկայ աստուածապաշտ փիլիսոփայութիւն է , ու հայրենեաց սէրը կը պատուէ :

Իրաւ է , բոլոր աշխարհս ալ մեր հայրենիքն է կրնանք ըսել : Բմէն ազգերն ալ մի և նոյն մեծ ազգատոհմին կտորներն են՝ որ ընդարձակութեանը պատճառաւ չկրնար մէկ կառավարութեամբ կառավարուիլ , թէպէտ և իր գերագոյն տէրը Եստուած է : Սեզի նման արարածները մեզի հետ մէկ ազգատոհմ համարիլ՝ ընդհանրապէս բոլոր մարդկային ազգին վրայ աղէկ աչքով նայելու պատճառ կ'ըլլայ մեզի :

Իսկիւ այս ալ գործնական ճշմարտութիւն մըն է՝ որ մարդկութիւնը զանազան ազգեր կամ ժողովուրդներ բաժնուած է : Եւ կամ ժողովուրդ կ'ըսուի այն մարդկանց բազմութիւնը՝ որ նոյն հաւատքը , նոյն օրէնքները , նոյն սովորութիւնները , նոյն լեզուն , նոյն ծագումը , նոյն փառքը , նոյն թշուառութիւնը , նոյն յոյսերը , և կամ աս բաներուս ամէնն ալ չէ՝ նէ՝ մէկ քանին ունենալով , իրարու հետ աւելի սիրով մը կապուած են : Եւ սէրը , աս մի և նոյն ազգին անդամներուն իրարու հետ կապուիլը ինքնահաւանութիւն հասարակաց անուանելը անոր կը նմանի որ կատաղի երգիծաբանին մէկը ուզէր վար զարնել հայրական սէրն ու որդիական սէրը , ըսելով թէ անիկայ դաւակցութիւն մըն է որ կ'ընէ ամէն հայր իր որդւոցը հետ :

Սիւստ մտքերնիս բերենք որ ճշմարտութիւնը շատ կողմ ունի , և թէ առաքինական զգացմանց մէջ մէկն ալ չկայ որ հարկ չըլլայ սնուցանել : Եւ նենք թէ անոնց մէջը մէկը կայ որ մասնաւորաց միայն պահուած ըլլալով՝ կրնայ փնասակար ըլլալ . թող մասնաւորաց չարհուի , և ահա փնասակար ըլլար :

Բմէնայն մարդկանց վրայ ալ սէր ունենալը շատ լաւ բան է , բայց մարդուս իր ծնած երկիրը սիրելուն արգելք պիտի չըլլայ . ծնողեան երկիրը սիրելը շատ լաւ բան է , բայց ընդհանուր մարդկութեան վրայ սէր ունենալուն արգելք պիտի չըլլայ :

Բմթայն ցած մարդուն որ կը տեսնէ թէ մարդկանց մէջ եղբայրսիրութեան , իրար պատուելու , իրարու օգնելու , իրարու հետ անուշութեամբ վարուելու սրբազան կապը որչափ զանազան կողմեր ու պատճառներ ունի , և չգովեր :

Երկու եւրոպացի ճանապարհորդներ իրարու կը հանդիպին աշխարհիս հեռաւոր մէկ կողմը , մէկը իտալիէն ծնած՝ մէկալը ինտրա : Երկուքն ալ եւրոպացի են . աս իրենց յատկութիւնը սէր մը կը ձգէ մէջերնին , մանաւանդ ասանկ ըսեմ՝ հայրենասիրութիւն մը կը ձգէ , անով գովելի ջանք մըն ալ կ'ունենան որ ամէն բանի մէջ իրարու օգնեն :

Սրիւստ երկու իրեք հօգի կը տեսնես որ իրարու խօսքը աղէկ չեն հասկընար . սովորաբար խօսածնին նոյն լեզուն չէ . թերեւս կարծես թէ իրենց մէջ հայրենասիրութիւն չկայ , կը խաբուիս : Օղիցերացի են իրեքն ալ . բայց մէկը իտալական գաւառէ , մէկալը գաղղիականէ , մէկալն ալ գերմանականէ : Օ իրենք պաշտպանող քաղաքական կապը նոյն ըլլալուն համար , հասարակաց մէկ լեզուի մը պակասութեանը տեղը կը բռնէ , սէր կը ձգէ մէջերնին , ու վեհանձնութեամբ մի և նոյն հայրենեաց համար նեղութիւնները սիրով յանձն առնել կուտայ , թէպէտ և այն հայրենիքը ազգ չէ :

Իտալիոյ և կամ Եւրոմանիոյ մէջ ուրիշ տեսարան կը տեսնես , այնպիսի մարդիկ որ այլ և այլ օրէնքներու տակ են , որով զանազան ժողովուրդներ ալ ձեւացած են ու նաեւ երբեմն իրարու դէմ պատերազմելու կը ստիպուին . և սակայն ամէնքն ալ նոյն լեզուն կը խօսին կամ գէթ կը գրեն , նոյն նախա-

հարց պատիւ ու մեծարանք կուտան , նոյն գրականութեան վրայ կը պարծենան . իրենց ախորժակները նման են , իրարու բարեկամութեանը , ներողամբութեանը և քաջալերութեանցը կարօտ են : Ի՞նչ պատճառներով իրարու վրայ աւելի սէր կ'ունենան , ու ազնիւ հակառակութիւն մը կը մտնէ մէջերնին մէկզմէկ անցնելու :

Հայրենեաց սէրը միշտ ազնուական զգացմունք է , հայրենիքը մեծ երկիր եղեր է՝ պզտիկ երկիր եղեր է : Մէկ ազգ մը չկայ որ իրեն յատուկ պարծանքները չունենայ . իշխաններ որ իր մեծութեանը պատճառ եղած են շատ կամ քիչ , երևելի պատմական դիպուածներ , բարեկարգութեան օրէնքներ , անուանի քաղաքներ , ընդհանուր բնաւորութեանը մէջ տիրող գովելի յատկութիւններ , քաջութեամբ՝ քաղաքագիտութեամբ՝ ճարտարութեամբ ու գիտութեամբ պայծառացած մարդիկ : Ինչոր համար է որ ամէն մարդ ալ շատ պատշառ ունի աւելի կերպով մը սիրելու իր գաւառը , իր քաղաքը , իր գեղը :

Օգուշալի բանն աս է որ հայրենասիրութիւնը թէ ընդարձակ առմունքով և թէ ամփոփ նշանակութեամբ՝ չկարծուի թէ աս կամ ան երկրին մէջ ծնած ըլլալուն վրայ թեթեւամտութեամբ հպարտանալն է , և անով ուրիշ ազգաց դէմատեւութիւն ունենալն է : Եթէ , նախանձոտ , կատաղի հայրենասիրութիւնը առաքինութիւն չէ , մոլութիւն է :

Գ.ԼՈՒԽ Թ .

Ղեմարիտ հայրենասէր :

ԻՐԱՒՅԸՆԻ ազնիւ զգացմամբ մեր հայրենիքը սիրելու համար պէտք է որ ամէն բանէ առաջ մենք զմեզ այնպիսի անձինք ընենք որ հայրենիքնիս չամբնայ՝ այլ պարծի մեր վրայ : Երբեպաշտութիւնն ու բարի վարքը ծաղր ընել ու միանգամայն ինչպէս որ պէտք է հայրենասէր ըլլալը կարելի բան չէ , ինչ-

պէս կարելի չէ որ մէկը իր ամուսնոյն վրայ լաւ համարում ու սէր ունենայ , և միանգամայն չկարծէ թէ պարտական է նաև հաւատարիմ ըլլալ անոր :

Ո՛վ որ աստուածապաշտութիւնը , ամուսնական սրբութիւնը , վայելչութիւնը , արդարութիւնը ոտքի տակ կ'առնէ , ու հայրենի՝ հայրենի՝ կը կանչէ , մի հաւատար անոր : Եթէ այնպիսին կեղծաւոր հայրենասէր է , այնպիսին ամենափաստակար քաղաքացի է :

Ղեմարիտ հայրենասէր՝ առաքինի մարդն է միայն , այն մարդն որ իր ամէն պարտքերն ալ կը ճանչնայ ու կը սիրէ , և անոնք լաւ կատարելու կ'աշխատի :

Եթէ այնպիսին ոչ մեծամեծաց շողորմութներուն հետ կը միաբանի , և ոչ այն չարամիտներուն հետ որ ամէն տեսակ իշխանութեան թշնամի են . վասն զի թէ վատութիւնը և թէ աներեսութիւնը մէյմէկ ծայրայեղ չարիքներ են :

Եթէ այնպիսին թէ որ զինուորական կամ քաղաքական պաշտօնի մը մէջ է , իր վախճանը հարստութիւն դիզել չէ , հապա իր գլխաւորին ու ժողովրդեան պատիւն ու յաջողութիւնը աւելցնել :

Ո՛վ որ սոսկական քաղաքացի մըն է , իր մեծին ու ազգին պատուոյն ու յաջողութեանը նոյնպէս բոլոր սրտանց կը փափաքի , ու բան մը չընէ որ անոնց հակառակ ըլլայ , հապա ամէն ձեռքէն եկածը կ'ընէ որ ինքն ալ գործակից ըլլայ այն աղէկութիւններուն :

Վիտէ այնպիսին որ ամէն ընկերութեանց մէջ ալ զեղծմունքներ կան , և կը փափաքի որ հետզհետէ շտկուին . բայց կը սոսկայ այն կատաղութենէն որով մէկը՝ զանոնք շտկեմ ըսելով՝ յափըշտակութեան ու արիւնարբութեան վրէժխրնդրութեան ձեռք զարնէ . վասն զի ասոնք ուրիշ ամէն զեղծմունքներէն ալ աւելի սարսափելի ու փաստակար են :

Եթէ այնպիսին քաղաքական կռիւներու ոչ կը փափաքի և ոչ պատճառ կ'ըլլայ . մանաւանդ թէ օրինակով ալ խօսքով ալ կը նայի որ որչափ կրնայ չափաւորէ ուրիշներուն չափազանց եռանդը , և հաշտութեան ու խաղաղութեան յոր-

դորէ : Հեզ է միշտ գառնուկի մը պէս .
 և միայն երբոր իր հայրենիքը վտանգի
 մէջ ըլլայ և պաշտպանութեան կարօ-
 տի , ան ատեն առիւծ կը դառնայ , կը

պատերազմի , ու կամ կը յաղթէ կամ
 կը մեռնի :

ՓԷ՝ԼԼԻՔՈՅ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՔՆԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Թ .

Ի ՂԱԿԱՐԱՅԻՆ ՀԱՅԿԱՆ ՍԵՐՈՅԻՆ :

Օ ինչ արդիւնատիպ վայելատիպ կային
 Սէր 'ի սիրայէ քաղցրաշունչեալ օդոյն .
 Ը ինչ նարդիսայ լի քաղցրահամբոյր ջրթանայ ,
 Ը ար մարգարտազարդ լուսասպիտակ երամ :
 Խոպ խոպ խոպոպէն վայր վայրենի ջուկիցն ,
 Լորկուց ինձորոց նշդարենի ոստոց .
 Հոյլ մանրակոտոր արմաւենեաց ողկոյցն ,
 Սի առ մի ընթաց երթեկեկեալ գային :
 Լոր նաւակատիս Հերովդիայ ծննդեանն ,
 Ը տապ հրաւեր տըւեալ համայնազնեան¹ ռամկին :
 Սեղմիկ շարժելով յայս կոյս և յայն նայէր
 Ը ու վաճըրիւն իւր մահաբեր աջօքն .
 Կայթել² կաքաւէր թըմբկահարիկ աղջիկն .
 Պագշոտ պակուցեալ Հերովդիաս արքայ .
 Ը քո խնդրեա յինէն , հրապարակաւ ասեմ
 Օ փառս իմոյ կենաց , ըզկէսըն տաց ես քեզ :
 Խորատեալ 'ի մօրէն յառաջագոյն աղջիկն
 Լըթ խնդրեա ըզգլուխն³ Զովհաննու պարգևս :
 Սըտեալ փութապէս առ թաղաւորն աղջիկն⁴
 Պարգևըս խնդրէր տալ զանարատ ըզգլուխն :
 Լըւեալ տըրտըմէր Հերովդիա արքայն ,
 Խոժոռ հրամայեաց զանապական ըզգանձն ,
 Օ այն մարգարէին մեծին 'ի ծնունդս կանանց
 Օ այն Կարապետին յառաջընթաց ճոխին :
 Սա էջ 'ի դըժոխըս ճրագաջահ պայծառ
 Լոյս ծագեաց որ անդ նընջեցելոց սրբոց :
 Սըտեալ 'ի դըժոխս աւետարանեաց⁵ ըզտէրն .
 Տէր յաղթեաց մահու⁶ իւր նըշանաւ խաչին ,
 Ը քո օրհնեալ է Հայրն և համագոյ Որդին ,
 Հոգին ճշմարիտ , այժմ⁷ յաւիտեանս . ամէն :

Ըյս տաղիս ոճն որ յատուկ հայկական է՝ Կարեկացւոյն հարազատ կ'երևայ
 թէպէտ և ոտանաւորին չափովը տարբերի իր ուրիշ տաղերէն : Իսկ նիւթը որ

¹ Առ քո . համայնազնեան :

² Կաքել :

³ Մերոց :

⁴ Ի դըժոխըս քարոզեաց :